

Hvat verður gjørt í Danmark fyrri tey í sam-felaginum verst stillaðu, avlamismenniska, krip-ulin, invalidin,

og hvat verður gjørt fyrri hesi menniskju í Føroyum?

Danmark er óivað tað land í verðini, ið er longest komið í teirri socialu fororgini.

Tað arbeiði, ið javnaðarmenn hava gjørt har fyrri at livja tey sjúku, gomlu, invalidar og onnur neyðarfólk vil um ævir veita Danmark, tí danska fólkinum, pláss í søguni sum eitt hitt humanasta og hægst mentaða fólk í verðini. Hitt um túsdúsiðaða lóggávurverk, »socialreformurin«, av socialministrarum Steinke eigir á sín hátt ikki líka sín. Tað eyma fólisi og góða hjarta, tann menniskjaligheit, ið slær í hesum megarverki fyrri teim neyðstøddu í samfelaginum hevjar seg sum eitt ljósins tekin í hesi óndu og vonda verð, eitt ljósins tekin, sum mátti kunna yvirbevið teirri stóru fjöldini um, hvør politisk stevna tað er, ið leggur allar árar um borð og allan mátt sín á fyrri av sonnum at gera livið liviligt fyrri øll menniskju.

At víðgera alt hetta stóra og mikla verk í eini blaðgrein er ógjorligt. Okkara ætlan í hesi grein er einans at nerfa við eina av teim mongu socialu lógnum, nevniliga

„Invaliderenteloven“.

Av øllum teim neyðstøddu kemst okkum avlamismenniskja, invalidin, at vera verst stillaða. Mist hevur hann arbeiðsevni sín, er til byrði fyrri seg sjálfan — og tað sum tyngir er: til byrði fyrri konu og born, heim sitt og umveru. Huga okkum eitt heim, hvar ið pápin ikki hevur annað enn hendur sínar til at veita føði og kleði til konu og born — og konan er kanska eisini sjúk, ovbyrjað av einum stórum barnaflokki. So fellur húsfadurin frá, gerst sjúkur, verður kripul, missir øll arbeiðsevni sín. Er nakað syrgiligari enn eitt tilfelli heim? Eigir sam-felagið ikki at hjálpa her — má tað ikki?

Niðri í Danmark svara teir ráðandi eitt avgjort: jál! Og teir hava sína invaliderentalóg!

Ein og hvør, ið fer í góðkendum sjúkrakassa verður samstundis, sum hann gerst limur í sjúkrakassanum, limur í avlamistryggingini. Er persónar liðandi av ringum, kroniskum sjúkum, tá ið teir gerast limir í sjúkrakassa, megu teir samstundis, sum teir søkja um at koma í sjúkrakassa, søkja um at verða tryggjaðir móti »invaliditeti«. Og vanliga kunnu teir verða tað uppá vissar treytir.

Avlamis- ella invaliderentur fer hann, ið ikki longur er forir fyrri við egnum krefum og evnum at vinna sær triðjungin av tí, hann sum frískur og arbeiðsfurur maður kundi tjena.

Teir hava ein »Invalidfor-sikringsfonde«. Í henda grunn rindar hin avlamistryggjaði 6 kr. árliga, um tryggjað er áðrenn 21. árið, og 7 kr. 20 oyru, um tryggjað er aftaná 21. ára ald-urin. Fyri samlivandi hjún lækkað tryggingargjaldið fyrri hvørt til 5 kr. 60 oyru ella 6 kr., alt eftir sum tey hava tryggjað seg undan ella aftaná, at tey hava fyllt 21 ár.

Arbeiðsgevarar, ið eftir vann-lukkttryggingarlógini eru tryggingskyldugir, galda í avlamis-grunnin 6 kr. fyrri hvønn »høsd dem beskæftigede Helaarsar-bejðere«.

Skuldi avlamisgrunnurin ikki rokkið til, tryggjar staturin fyrri avlamisrentuna, og rindar hann átreiðslurnar við administratiónini, ið er lögð undir stjórán (direktórin) fyrri sjúkrakassarnar. Í lógini er gjølla greitt frá administratiónini, hvussu nógv ið rentan minnar fyrri hvørt stigið uppum tað vissa markið — 60% av ellisrentuni fyrri 65 ára gomul —, ið er sett fyrri fullu avlamisrentu, og nær ið hon fellur heilt burtur.

Tey, ið eru ½ avlamisfólk fúa í avlamisrentu:

I. Keypmannahavn:

I. Hjún, ið bæði uppfylla treytirnar fyrri avlamisrentu: kr. 1086 + eitt tilleggt uppá kr. 67,50 fyrri hvørt = kr. 1221.

Eiga tey born, fúa tey eyka-studning til bornini undir 15 ár. Fyri tað fyrsta barnið kr. 144 og fyrri hvørt av teim fylgjandi kr. 72. Hin samlaði studningurin til bornini kann tó ikki koma uppum 360 kr.

II. Einligar avlamismenn ella hjún, har bert maðurin uppfyllir avlamisrentutreytirnar, fúa í avlamisrentu: kr. 732 + eitt tilleggt uppá 90 kr. = kr. 822.

III. Einligar avlamiskvinnur ella hjún, har bert konan uppfyllir avlamisrentutreytirnar, fúa í rentu: kr. 678 + eitt tilleggt uppá 90 kr. = kr. 768.

Er talan um heilan invaliditet, so viðkomandi er heilt hjálpa-leysur og als ikki førur at vinna nakað, hækkað avlamisrentan við kr. 180.

I teim smærri plássunum úti á landinum er avlamisrentan væl legri.

Tey undir I. nevndu fúa har tilsamans 817 kr.

Studningurin til bornini undir 15 ár er: fyrri hitt fyrsta barnið 96 kr. og fyrri hvørt av teim fylgjandi 48 kr., kortini gevst ikki tilsamans meiri enn 240 kr. í barnastudningi.

Teir undir II. nevndu avlamismenn fúa úti á landinum 546 kr. tilsamans, meðan tær undir III. nevndu avlamiskvinnur fúa 510 kr.

Avlamisrentan í meðalstórum plássum — við yvir 1500 íbúgv-arum — liggur nakað miðskeiðis avlamisrentuna í Keypmannahavn og í smærri plássum úti á landinum.

Ein studningur, ið liggur millum 1221 og 510 kr., um-framt ein munandi studning til bornini hjá hesum neyðar-menniskjum má sigast at vera ein munandi hjálpa, eftir okkara viðurskiftum ein ófor hjálpa.

Tá ið vit hoyra um hesa men-skjaligu hond til avlamismen-skjuni í Danmark, spyrja vit: hvussu er her hjá okkum?

Svarið er vónleyst og tungt. Her er eingin hjálpanið hond rætt teim neyðar-menniskjum — ofta pápa og mommu við bornum — ið eru vorðin kripul, invalid og óarbeiðsfur av sjúku ella óðrum, ið ikki kann koma undir »begrepið« ólukkutifelli.

Ein óssalig fátækrahjálpa við missi av teim borgarligu rett-indunum verður bjóðað, tá ið

neyðin, svolturin og sjúkan tvinga vanlukkomumma og pápan at heita á hitt almenna.

Ministerið hevur í ár bjóðað okkum at seta »Invaliderenteloven« í gildi her, og hevur hon við óðrum socialum lógum verið til viðgerðar á tingi.

Hvat svarar tingið, sambandið og sjálfstýrið? Tekur tað ikki við? So, vita vit, fólkid spyr.

„Sagen udsættes!“ er svarið.

Hvussu leiði tingið okkara fólk hetta afturhald og hjartaløysi?

Á Føroya lögtingi 1933.

Lottarilógin.

A. Samuelsen greiði frá, at spurningurin um lottari lá aftur á tingi. Grundin var, at tað hoyrdist, at ætlanin var at stovna eitt særligt grønlandsk lottari ístaðin fyrri »Koloniallot-teriet«. Talarin helt, at tað var eitt rimiligt krav at vit fingu okkara ynski um eitt særligt føroyskt lottari uppfyllt, ifall Grønlandingar kundu fúa eitt lottari.

J. Patursson helt, at betur var at hava ein fugl í hondini enn 10 á takini og skeyt tí til at senda eitt flogboð til ministerið og spyrja um tess støðu. Hann helt miklan mun vera millum Grønland og Føroyar. Grønland var ein koloni, meðan Føroyar bert var eitt amt, ið mátti láta við somu korum sum hini amt-ini, ið einki lottari høvdu.

A. Samuelsen strikaði undir, at J. Patursson helt Grønland var verdigari enn Føroyar.

P. M. Dam spurdi, um landið lá soleiðis, at menn settu uppskot fram um lottari í tí treysti at fúa tann neyðturviliga pening, so vit kundu sleppa frá at veita tinginum á annan hátt. Hetta var hættsligt, tá ið vit minnst til ta lagnu, málið hevur fingið higartil.

J. Patursson: Eg havi ikki sagt, at Grønland er verdigari enn Føroyar. Tað er ólúkt at forbiganga ministerið.

Johs. O. Joensen hugaði sær at kunna nýta tær fastu avgiftirnar, meðan procenturarnar skuldi fara í ein grunn.

J. Patursson helt við Johs. O. Joensen, at tað var óvtiliga at fletta húðina av bjørnini, áðrenn hon var veidd. Vit máttu hava fast undir fótum.

A. Samuelsen segði, at tað fór at vera torført hjá ministeri-num at nokta okkum og jætta Grønlandinum lottari.

J. Patursson helt tað ikki vera torført hjá ministeriinum at sýta. Tað var lættari at taka eitt lottari enn tvey. Hann helt, at vit t. d. kundu fúa pening burt-urav Grønlands lottarinum. Sam-bandins atburður sær so út, sum vit við vilja gera ministeri-num vanskiligheitir.

Studningur til nýggjan kirkju-garð í Klakksvík.

S. P. Zachariassen greiði frá, at hin gamli kirkjugarðurin var at kalla fullur. Læknin var ímóti at víðka hann. Nýggjur kirkjugarður vildi koma at kosta um 15000 kr.

A. Samuelsen átaladi, at málið

var komið ov seint til tingið, og at tað var als einki fyrrreikað. Hann helt tað fara at verða dýrt í longdini hjá tinginum at veita studning til kirkjugarðar. Á Tvøroyri, í Havn og nú í Klakksvík skulu gerast stórir kirkjugarðar umframt allar teir smærri kirkjugarðarnar úti á bygd, ið talan er um. Skal lög-tingið veita studning, má tað vera í túsdúvið, og tað hevur kirkjufundurin ikki ráð til.

Samtykt til elektricitetstakstir í Vági.

N. Nolsøe: Málið er komið ov seint inn á ting, hóast menn hava haft góðar stundir. Ósemja er um málið. Fleiri hava pro-testað móti takstunum. Men tað stá út til, at ójavnin fór at javna seg.

Mitens spurdi, um Vág hevði broytt takstirnar ultan at spyrja um loyvi frá tinginum ella amt-manninum.

N. Nolsøe upplýsti Mitens um, at nevndaráliði frá 1931 gav kommununi loyvi at broyta takstirnar soleiðis sum hon vildi, bert broytingin ikki viðfordi minni inntøkur.

Skuld havnanna í Skopun og Miðvági.

Johan Danielsen talaði um, hvussu stóra skuld Skopun og Miðvág høvdu til tingið og harmaðist yvir, at útlitið var til, at tingið framvegis í tey kom-andi árin mátti blóða fyrri hesar bygdir. Tað einasta, ið var at gera, var at geva amtmanninum heimild til at galda skuldina hjá Skopunar- og Miðvágshavn-um úr byttisgrunninum. Tingið hevur gildið: Fyri Skopun kr. 46,184, fyrri Miðvág kr. 38,290, fyrri Kvívík kr. 1,944.

Mitens spurdi, um tær 4000 kr. ið tingið hevði gildið fyrri Vágshavn, vóru afturgoldnar tinginum. Hann fannst at, at havnarútarnir í Skopun og í Miðvági einans kravdu so nógv inn, at teir sjálvir fingu lon sína. Havnarstýrini kunnu ikki vera bekennt við at hava so stórar eftirstøður.

Roknskapurin fyrri vøruhandilin.

J. Danielsen greiði frá teim innkomnu »reslancenum«. Hann fyrirló at geva summum akord. Millum annað fyrirló hann at bjóða kvittum fyrri 1700 kr. ímóti at fúa goldnar 200 kr.

Johs. O. Joensen fannst at, hvussu skuldin hjá Havnarkommunu til lögtingið var uppført. Sakin var, at skuldin dreyaði seg um rentu og avdrátt av eini obligation, sum kommunan hevði yvirtikið við keyp av fiskaturkingar pláss í Álakeri frá Vágshotns brúnni. Havnin hevði gildið 12000 kr. av 20000 kr.

Samtykt til kassakredit fyrri Famjins kommunu.

Famjins kommunu søkir um at fúa samtykt at taka ein kassa-kredit uppá 1000 kr. til at galda ellisrentuna við.

Allir partar vóru samdir um at geva samtyktina.

Ellisheim í Havn.

Havnar kommunu søkir tingið um at samtykka 2 kr. 50 oyru sum kostnað fyrri einstaklingin á einum ætlaðum ellisheimi. Ein tilfukur kostnaður má setast til at rokna ellisrentustudning-ingin eftir. Í fylgju ellisrentu-lógini letur staturin ellisstudning til ellisheim.

Tingið var samt um at góð-kenna hesa kostnaðarættlan.

Bytan av bilskattinum millum kommunurnar.

Bytan av bilskattinum plagar at vera annaðhvørt ár. Bytt var íffor, og skuldi soleiðis ikki verið bytt aftur fyrr enn í næsta ár. Men tá ið søkt var um at fúa bytt bilskattin eisini í ár, gekk tingið við til tess. Bilskatturin, ið er til byttis í ár, er 9432 kr.

Hesin penningur verður byttur soleiðis:

Klaksvíkar sóknar kommunu	kr. 372,50
Fuglafjarðar, Gøtu, Nes kommunu	1251,25
Lørvíkar sókn	54,50
Vestmanna sókn	126,00
Kvívikar og Kolla-fjarðar kommunur	446,25
Havnar kommunu og Kirkjubýggjar sókn	4190,25
Seyrvágs, Miðvágs og Sandavágs sókn	778,75
Sands, Skopuns, Skálavíkar og Húsa-víkar sókn	373,00
Hvalbiar sókn	126,00
Froðbiar sókn	974,00
Vágs og Porkeris sókn	820,00

Bygging av lærarahúsi og um-bygging av skúlastovuni á Strøndum.

J. Poulsen greiði frá, at nevnd-in hevði sett uppskot fram um at viðmæla umskóknini til státin. Lærarahúsin vóru mett til at koma at kosta 10.000 kr.

N. Niclasen helt, at hann ikki kundi taka avgjorda støðu fyrr enn tað lá greitt, hvat ið var biligari fyrri sóknina, annaðhvørt at byggja ella at gjalda lærarunum sum lógin sigur 250 kr. í húsa-góðgering.

Verður bygt, skal kommunan gjalda assurance, viðlíkahald og rentur og avdrátt av tí, sum kommunan letur. Tað var ikki at ívast í, at tað var biligari fyrri kommununa at gjalda 250 kr. Hann vildi taka støðu fyrri tí biligara. Lærararnir eru so væl løntir, at teir hava ráð til at betala hús sín sjálvir. Nevndin mátti hugsa um kommunurnar.

J. Poulsen takkaði Niclasen fyrri hansara »interessu« fyrri lærarastandinum, ein interessa, ið hann aldri leggur skjól yvir. Nevndin hevði einans viðmælt eitt ynski frá kommununi, ið helt tað umsóktá vera tað besta og biligasta. Niclasen hevði ikki skil á tí, hann talaði um. Tað stóð als ikki í lógini, at lærarin skuldi hava 250 kr. fyrri hús. Lógin segði, at lærarin skuldi hava hús ella hóskandi húsa-góðgering, t. v. s. tað, ið eini góð hús kundi leigast fyrri. Dómur lá fyrri, um ein kom-muna mátti betala meiri enn tað, hon hevði ásett.

N. Niclasen helt, at lögtingið var yvir kommununum. Lög-tingið átti tí at taka ta støðu, ið tað helt vera beina úttan mun til, hvat ið kommunurnar ynskti. Hann tók til, at Fugl-frøingar hava gott skil. Teir sóktu ikki um at fúa lærarahús bygt.